

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริม
ความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรม
ท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
Guidelines for Organizing Historical Learning Activities to
Promote the Citizenship of the Community Role Model for
Local Cultural Conservation among High School Students

จุฑามาศ อนุกุลวรธกะ¹ ชรินทร์ มั่งคั่ง² และ แสง แสงบุตร³

Chutamart Anukunwathaka¹ Charin Mangkhang² and Sawaeng Saenbutr³

¹ สาขาวิชาการศึกษาศึกษา (สังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² ภาควิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

³ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Education Program in Education (Social Studies), Faculty of Education,
Chiang Mai University, Chiang Mai province 50200

² Department of Curriculum Teaching & Learning Faculty of Education,
Chiang Mai University, Chiang Mai province 50200

³ Department of Philosophy and Religion of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai
University, Chiang Mai province 50200

* Corresponding author e-mail: chutamart.wn@gmail.com

Received: October 22, 2019; **Revised:** February 3, 2020; **Accepted:** March 31, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมือง ชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเขตพื้นที่ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน และปราชญ์ชุมชน ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัด สุโขทัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ผลการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาที่ไม่ตอบสนองต่อ ความต้องการของชุมชน ครูผู้สอนที่เน้นการสอนแบบบรรยายใช้สื่อการสอนจากหนังสือเป็นหลัก สื่อการเรียนรู้จากชุมชน ปราชญ์ชุมชนไม่ได้นำมาใช้ในการสอน ดังนั้นแนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านองค์ความรู้ของปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น เรียนรู้ประวัติความเป็นมา ของชุมชน และสร้างรูปแบบการอนุรักษ์เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนไม่สูญหายไป เรียนรู้ และทำงานร่วมกับคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควรเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนใน การขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากมวล ประสพการณ์ของพลเมืองชุมชนต้นแบบ เมื่อผลการเรียนรู้สำเร็จแล้วควรมีการแบ่งปันความรู้ ขยายแนวคิด ให้กับผู้อื่นเพื่อการสืบทอดแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้ คงอยู่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พลเมืองชุมชนต้นแบบ วิธีการทางประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์วัฒนธรรม
ท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this article were to study the problems of organizing historical learning activities in high school level and to explore guidelines for organizing historical learning activities that promote the citizenship of the community role model for local cultural conservation among high school students. The sample of this study was 10 history teachers in Sukhothai high schools and 10 local community philosophers in local traditions and culture in Sukhothai. A research instrument was a semi-structured interview. The results of this study indicated that the sample schools had the historical learning management problems as follows: school curriculum did not respond to community needs. Teachers mainly focused on using lecturing as an instructional method and relied on teaching materials from books. Learning materials from the community, personal media (community philosophers) were not used in learning management. Therefore, historical learning activities to promote the citizenship of the community role model for local cultural conservation among high school students should be organized to focus on enabling students to create knowledge by themselves through knowledge of local philosophers to strengthen the citizenship of the community role model for local cultural conservation and to raise the awareness of the importance of local culture, learning about the community background and history. New conservation models should be developed to restore and sustain local culture in the community forever. Systematic learning and working with local people in the community should be conducted. Local philosophers or local wisdom teachers should be access to the opportunity to drive instructional management process in the schools to enable learners to learn from the accumulated experience of citizens of the community role model. When the learning results have become successful, knowledge should be shared and expanded to other people in order to sustainably inherit ways of conserving the local culture of the community.

Keywords: Community Role Model, Historical method, Creative local culture conservation

บทนำ

ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยพฤติกรรมหรือเรื่องราวของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีต เป้าหมายของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือ การทำความเข้าใจเรื่องราวของสังคมในอดีตให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อนำมาเสริมสร้างความเข้าใจในสังคมปัจจุบัน วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นสาระวิชาที่รวบรวมมวลประสบการณ์ของมนุษย์ทุก ๆ ด้าน ประวัติศาสตร์กับชีวิตมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยมีมีความเกี่ยวข้องกับการอธิบายเพื่อหาสาเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง ความต่อเนื่องของเหตุการณ์จากสมัยหนึ่งไปสู่ปรากฏการณ์อีกสมัยหนึ่ง โดยมีนักประวัติศาสตร์เป็นผู้เชื่อมโยงอดีตเข้าสู่ปัจจุบันและอนาคต หรือเป็นการอธิบายว่าอดีตส่งผลต่อปัจจุบันอย่างไร และปัจจุบันส่งผลอย่างไรต่ออนาคตอย่างไร ประวัติศาสตร์จึงเป็นบทเรียนที่จะทำให้สังคมใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ในปัจจุบัน เนื่องจากอดีตมักจะหวนกลับมาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และสังคมในปัจจุบันอยู่เสมอ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543) อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในมรดกความเป็นมาของวัฒนธรรมมนุษยชาติ การศึกษาวัฒนธรรมผ่านประวัติศาสตร์ย่อมแสดงถึงวิถีการคิด วิถีการปฏิบัติของมนุษย์ ซึ่งสะท้อนออกมาในแต่ละยุคสมัยอย่างแตกต่างกัน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้ศึกษามีความรู้ ทักษะคิด การอ่านอย่างรอบด้าน ทันทต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมความมานะ รอบคอบ ความเป็นระเบียบระเบียบและความสามารถในการวิเคราะห์วิพากษ์ข้อมูลที่ต้องมีความละเอียดลุ่มลึกพอในการเข้าถึงสภาพปัญหาอันสลับซับซ้อนของสังคมมนุษย์ในทุกยุคสมัยได้

ในปัจจุบันสภาพปัญหาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ พบว่า มีปัญหาหลากหลายด้าน เช่น ปัญหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาไม่ครอบคลุม และไม่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขาดเนื้อหาสำคัญบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน บริบทของโรงเรียน (กรมวิชาการ, 2545) สภาพและปัญหาเกี่ยวกับครู ผู้สอนขาดการสรุปความคิดรวบยอดและความเข้าใจในคุณค่า และประโยชน์ของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง ขาดการศึกษาเพื่อที่จะเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาทางการศึกษาและปรัชญาทางประวัติศาสตร์ กับแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสอนประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการทางประวัติศาสตร์ จึงไม่สามารถและไม่ค่อยจะมีการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ควรออกแบบการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักการวิเคราะห์ สรุบทุเหตุผล และผลกระทบของเหตุการณ์ และเรื่องราวในอดีต ตลอดจนรู้จักเปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ทั้งในชั้นเบื้องต้นและสูงกว่ันั้น รวมทั้งรู้จักวิธีการวิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ และรักที่จะช่วยการค้นหาคำความรู้เพิ่มเติมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์สำคัญ คือ การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับตนเองให้มากที่สุด (เฉลิม มลิลา เขตต์ปรีชา, 2559) การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงควรมีการปรับบทบาทของครูผู้สอนที่เปลี่ยนผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการสืบค้นความรู้ โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกทักษะคิด การค้นคว้า การสังเกตเพื่อเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้

การศึกษาประวัติศาสตร์ จึงเป็นวิธีการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรม เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันได้ลดทอนความสำคัญวัฒนธรรมของท้องถิ่นลง อันเนื่องมาจากปัจจัยการพัฒนาประเทศในเชิงเดียวที่มุ่งจะอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำชาติ เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และในขณะเดียวกันก็ค่อยๆลดทอนความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยปราศจากการคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มที่จะหายไปจากวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น นำมาสู่ปัญหาวิกฤตทางด้านวัฒนธรรมทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึกไร้ตัวตน ไร้ราก ไร้วัฒนธรรม และจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย การสร้างความเป็นพลเมืองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตัวตน จิตสำนึก วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการหรือพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นโดยผ่านการใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์และสร้างความเป็นพลเมืองต้นแบบจากการเรียนรู้วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านปราชญ์ชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านและนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสม (ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์, 2554)

ปราชญ์ชุมชนเปรียบเสมือน หอมพื้นบ้านส่วนบุคคลที่มีความสำคัญ ในทุก ๆ ระดับของสังคมคือบุคคลที่เป็นผู้นำ มีความสำคัญต่อการอยู่รอดในสังคม และประเทศชาติ ปราชญ์ชุมชนนั้นเป็นผู้เลือกคัดสรรอะไรควรรับหรือควรปฏิเสธรับแล้วควรปรับ ให้เข้ากับชีวิตหรือชุมชน เป็นการรู้เท่าทัน สิ่งภายนอกเปรียบเสมือนชุมชนที่มีภูมิปัญญาโรคร้ายที่เข้ามา และส่วนร่วมแทนอำนาจสั่งการ สามารถทำการชักชวนให้คนในท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ สามารถระดมความคิดของคนในหมู่บ้านหรือท้องถิ่น (ยุวบุษย ทินนะลักษณ์, 2549) อีกทั้งยังมีความสามารถในการบริหารจัดการ ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนอีกด้วย เป็นหมุดหมายสำหรับการศึกษาที่สำคัญที่จะรื้อฟื้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันพบว่า กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของผู้เรียนส่วนใหญ่มาจากส่วนกลางที่เน้นความสำคัญของประวัติศาสตร์ชาติ ที่ส่งผลกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่ ที่เป็นการท่องจำเนื้อหาในแบบเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์กลายเป็นรายวิชาที่น่าเบื่อ โดยเฉพาะในระดับการศึกษามัธยมปลาย ซึ่งขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การหาข้อสรุปจากหลักฐานประวัติศาสตร์ ทำให้สภาพการศึกษาประวัติศาสตร์ของสถานศึกษาจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และขณะเดียวกันประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวตนและอัตลักษณ์ของผู้เรียนที่แท้จริงในพื้นที่ กลับไม่ได้ให้ความสำคัญมากเท่าประวัติศาสตร์ชาติ และมีบทบาทน้อยในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ทั้งที่ชุมชนมีทรัพยากรที่สำคัญคือ ปราชญ์ชุมชนและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบที่สำคัญ ที่นักเรียนควรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผ่านทอดประสบการณ์จากพลเมืองต้นแบบ เพื่อเป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาผู้เรียนอันจะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในโรงเรียน นอกจากจะศึกษาประวัติศาสตร์จากส่วนกลางแล้ว โรงเรียนจึงควรเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือของสถานศึกษาและพลเมืองชุมชนต้นแบบ ผ่านปราชญ์ชุมชน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **พลเมืองชุมชนต้นแบบ** หมายถึง ประชาชนหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ ด้านอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมในท้องถิ่นของชุมชนผ่านการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย
2. **ผู้เรียนพลเมืองชุมชนต้นแบบ** หมายถึง ศักยภาพของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเรียนรู้กิจกรรมทางประวัติศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ตามรูปแบบของประชาชนหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบของท้องถิ่น
3. **กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์** หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
4. **การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์** หมายถึง แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน นำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ เป็นการปลูกฝังความรัก ความหวงแหนในคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเป็นรากฐานการอนุรักษ์และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ และประชาชน

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 38 จำนวน 132 คน และปราชญ์ชุมชน จากทำเนียบปราชญ์เพื่อความมั่นคงจังหวัดสุโขทัย ที่รวบรวมโดย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดสุโขทัย และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 86 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเขตพื้นที่จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง จากครูผู้มีประสบการณ์สอนประวัติศาสตร์ 10 ปีหรือมีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป

1.2 ปราชญ์ชุมชนจากทำเนียบปราชญ์เพื่อความมั่นคง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง จากปราชญ์ชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านประเพณีและวัฒนธรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในด้านหลักสูตรการสอน เทคนิควิธีการสอน สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล การเรียนรู้ และศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามารวบรวมเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เรื่อง สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ศึกษากำหนดไว้ 8 ข้อ

3.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ส่วน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา โดยเป็นครูผู้สอนสังคมศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและการวิจัยไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความตรงของวัตถุประสงค์การศึกษา (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาหัวข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ แบบสัมภาษณ์จึงมีคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน

3.2.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและแนวทางการดำเนินงานเพื่อเผยแพร่ความรู้ของปราชญ์ชุมชน

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามารวบรวมเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของปราชญ์ชุมชน ผู้ศึกษากำหนดไว้ 8 ข้อ

3.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ส่วน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา โดยเป็นครูผู้สอนสังคมศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและการวิจัยไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความตรงของวัตถุประสงค์การศึกษา (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาหัวข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ แบบสัมภาษณ์จึงมีคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4.1 ผู้ศึกษาได้กำหนดวัน เวลา สถานที่ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

4.2 ผู้ศึกษาคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยการจดบันทึกคำสำคัญ และบันทึกเสียง

4.3 ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ และจับประเด็นตัดข้อความที่ไม่เกี่ยวข้อง และสรุปข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยการใช้การวิเคราะห์แบบ Typological Analysis ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว และได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการจดบันทึก วิเคราะห์แยกส่วนประกอบคำหลักของข้อมูลแต่ละชุด (Domain Analysis) โดยการใช้วิธีการจัดกลุ่มข้อมูลการสัมภาษณ์แยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้สัมภาษณ์ จัดทำตารางเปรียบเทียบคุณสมบัติข้อมูลแต่ละชุด แล้วจัดลำดับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล แล้วนำมาสังเคราะห์ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 2 ประเด็นดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 10 คน พบว่า ครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา ซึ่งตรงกับสายการสอน และมีประสบการณ์สอนประวัติศาสตร์อย่างน้อย 10 ปี ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ ดังนี้

ด้านหลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรสถานศึกษายังไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน และขาดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น อีกทั้งสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีเนื้อหาสาระที่มาก แต่จัดเวลาเรียนในหลักสูตรไว้เพียง 1 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์เท่านั้น ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายได้ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์ค่อนข้างน้อย และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและมีทัศนคติที่คาดเคลื่อนว่าประวัติศาสตร์ต้องเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติเพื่อสร้างความรักชาติเท่านั้น

ด้านการเตรียมความพร้อมทักษะของครูผู้สอน

ครูผู้สอนไม่ได้รับการอบรม หรือการฝึกทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่มีหน่วยงานที่เปิดอบรมและให้ความรู้ทักษะในด้านนี้ และครูผู้สอนได้ให้ความสำคัญและเรียนรู้บริบทของชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีเนื้อหาที่บรรจุไว้ในหลักสูตรที่ต้องทำการเรียนการสอน

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงเน้นข้อมูลและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชา โดยเน้นการสอนแบบบรรยาย การเล่าเรื่อง เน้นการติวข้อสอบเพื่อวัดผลการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) จึงมีสื่อดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นในบทเรียนค่อนข้างน้อย เน้นการสอนตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เน้นข้อมูลและเนื้อหา ใช้สื่อการสอนจากหนังสือเรียน ควบคู่ไปกับสื่อการสอน Power Point และแบบฝึกหัด จากสำนักพิมพ์เอกชน แต่สื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สื่อบุคคล (นักวิชาการท้องถิ่น, ปราชญ์ชุมชน) ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาในการสอน และการประเมินผลที่เน้นผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET)

ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการวัดผลการเรียนรู้แบบอิงเกณฑ์ ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย ตามการออกแบบกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการวัดผลด้านพุทธิพิสัยมากกว่าด้านอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล คือ แบบฝึกหัดและข้อสอบวัด

ผลสัมฤทธิ์ มีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน และประเมินผลตามเกณฑ์ตัดสินผลการเรียน 8 ระดับต่อภาคเรียน โดยไม่มีการให้นักเรียนประเมินตนเอง หรือให้บุคคลอื่นร่วมประเมิน

2. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมือง ชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากปัญหาของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นำมาสู่การหารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน ในเครือข่ายจากทำเนียบปราชญ์เพื่อความมั่นคง จังหวัดสุโขทัย ที่มีความชำนาญด้าน ภาษาและวัฒนธรรม ประเพณี จำนวน 10 ท่าน พบว่า ปราชญ์ชุมชนที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็น เพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51 ปี มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ ดังนี้

รูปแบบการศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของปราชญ์ชุมชน สะท้อนให้เห็นถึง รูปแบบการดำเนินงานที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริม ความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายได้ดังนี้

1) การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น กระตุ้นให้คน ในพื้นที่รู้จักชุมชนของตนเอง เรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน และตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมของวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน

2) การสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมไปของวัฒนธรรม ท้องถิ่น พื้นฟู

วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนไม่ให้สูญหายไป โดยใช้ทุนของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนของตนอย่างยั่งยืน

3) การลงมือปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการดำเนินงานประสานกับ คนในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการลงมือปฏิบัติจริง มุ่งมั่น ทุ่มเทในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดมูลค่าสามารถต่อยอดสร้างรายได้ให้กับ คนในชุมชนได้

4) การเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนใน การขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก มวลประสบการณ์ของพลเมืองชุมชนต้นแบบ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

5) การแบ่งปันความรู้ ขยายผลการเรียนรู้ ขยายแนวคิด ให้กับผู้อื่น เพื่อการสืบทอดแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควรเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นการสร้างความรู้จากการปฏิบัติจริง ผู้เรียนเป็นผู้จัดการข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับ และต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้ตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบ อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ในทุกมิติ ทั้งด้านผู้เรียน ชุมชนและสังคม ในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม กระบวนการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสามารถแบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการศึกษาพบว่าการศึกษามีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นค่อนข้างน้อย หลักสูตรสถานศึกษาไม่ตอบสนองต่อความต้องการบริบทของสถานศึกษาและบริบทของชุมชนใกล้เคียงสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรไม่มุ่งเน้นที่จะให้บริการแก่ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนคติที่คาดเคลื่อนว่าประวัติศาสตร์ต้องเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติเพื่อสร้างความรักชาติ มากกว่าการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการสร้างความรู้ ครูผู้สอนจึงไม่ได้รับการสนับสนุนการเข้ารับการอบรมหรือการฝึกทักษะเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ส่วนใหญ่ยังคงเน้นข้อมูลและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชา โดยเน้นการสอนแบบบรรยาย การเล่าเรื่อง ใช้สื่อการสอนจากหนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้อาจจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สื่อบุคคล (นักวิชาการท้องถิ่น, ปราชญ์ชุมชน) ไม่ได้ถูกนำมาใช้ใน การจัดการเรียนการสอน ซึ่งตรงกับ ความคิดเห็นของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยใช้

ทักษะการคิดวิเคราะห์ ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการสอนเนื้อหารายละเอียดข้อมูลที่มีมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจว่าการเรียนประวัติศาสตร์ คือ ฐานความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมา อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนผู้เรียนให้เข้าใจด้วยว่าการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ ต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ไม่ใช่ข้อคิดเห็นหรือการวิจารณ์โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของยูพิน พันธุ์ดิษฐ์ (2554) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีสาระที่กำหนดอยู่ในหลักสูตรมีมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบและการจัดทำแผนการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้การบรรยายเนื่องจากเนื้อหาสาระที่มากและมีเวลาจำกัดในการทำกิจกรรม การวัดผลประเมินผลเน้นการใช้ข้อสอบแบบอัตนัยในการวัดมากกว่าการประเมินผลตามสภาพจริง และสอดคล้องกับรายงานการสำรวจสภาพปัญหาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2558) โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรหนังสือเรียน การสัมภาษณ์ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ พบว่า ปัญหาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา มีเนื้อหาจำนวนมาก เป็นผลให้การเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นแบบท่องจำ ขาดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้อื่น เช่น กระบวนการคิด การสืบค้นความรู้ การตั้งคำถาม ครูผู้สอนขาดความรู้เกี่ยวกับทักษะทางประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ใช้สื่อการเรียนการสอนจากหนังสือเรียน และไม่ได้จัดทำแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ปรับจากแผนการเรียนรู้สำเร็จรูปของสำนักพิมพ์ โดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จากการศึกษาสรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนเป็นผู้จัดการข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับ โดยควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น เรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อความเสื่อมของวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนและต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือรูปแบบใหม่ๆที่เข้ากับบริบทสังคม

ในปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนไม่ให้สูญหายไป โดยใช้ทุนของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดสร้างมูลค่าต่อชุมชนของตนอย่างยั่งยืน และควรการลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้อย่างเป็นระบบ เรียนรู้และทำงานร่วมกับคนในชุมชนอย่างแท้จริง ที่สำคัญเมื่อผลการเรียนรู้สำเร็จแล้วควรมีการแบ่งปันความรู้ ขยายผลการเรียนรู้ ขยายแนวคิด ให้กับผู้อื่นเพื่อการสืบทอดแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน จึงสอดคล้องกับแนวคิดของชรินทร์ มั่งคั่ง (2551) ได้เสนอว่าในการเรียนการสอนเนื้อหาในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษานั้นจำเป็นที่จะต้องฝึกทักษะการคิดที่ซับซ้อนให้กับนักเรียน เช่น การให้คำจำกัดความการจัดระบบความคิด การวิเคราะห์ การผสมผสานข้อมูล การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และเฉลิม มลิลานิติเขตต์ปรีชา (2559) กล่าวว่า วิธีเรียนประวัติศาสตร์ให้ได้ผลดีสำหรับผู้เรียนนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นแนวทางที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ฝึกการคิด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเป็นการพัฒนาสติปัญญาได้ด้วยตนเอง โดยการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดทัศนคติ (Attitude) ที่ดีและถูกต้อง ในการศึกษาเล่าเรื่องแต่ละเรื่อง และกำหนดเป็นปัญหาหรือสมมติฐาน ขั้นที่ 2 ฝึกหาความรู้ด้วยการให้ความสนใจและพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ขั้นที่ 3 การพิจารณา วินิจฉัย และวิเคราะห์ความจริงแท้ของหลักฐาน ด้วยวิธีการวิเคราะห์วิจารณ์ ขั้นที่ 4 การสร้างความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การนำเสนอประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) หรือ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองมีพื้นฐานแนวคิดที่ว่าผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะให้โอกาสผู้เรียนในการสร้างองค์ความรู้จากความรู้ที่มาก่อน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และความเข้าใจจากประสบการณ์จริง การสร้างความรู้ของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับกระบวนการอื่นๆ อย่างน้อย 3 กระบวนการคือ กระบวนการกำกับตนเอง กระบวนการทางสังคม และกระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้การเรียนรู้จากวิธีการนี้ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้สำรวจถึงความ เป็นไปได้ คิดวิธีแก้ปัญหา ทดสอบแนวคิดใหม่ ๆ การร่วมมือกับผู้อื่น การคิดทบทวนปัญหา และท้ายที่สุดคือเสนอวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดที่ตนเองคิดค้นขึ้น การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เชื่อว่าความรู้นั้นเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละคนและสิ่งแวดล้อม (สุเทพ อ่วมเจริญ ,2557) และ หทัยชนก ไชยวงศ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎี

ความรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำปางกัลยาณี โดยใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แล้วสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและโลกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาควรเปิดโอกาสในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยการมีส่วนร่วมของพลเมืองชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ สืบสานประวัติศาสตร์ของชุมชนและท้องถิ่น
2. ผู้สอนควรพิจารณา รูปแบบการสอนประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
3. ชุมชนควรสร้างเครือข่ายของประชาชนชุมชนหรือพลเมืองต้นแบบ เพื่อร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนและท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม และจัดเป็นฐานข้อมูลเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และขยายผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ไปสู่การจัดการศึกษาในทุกช่วงชั้น เพื่อแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนทางประวัติศาสตร์
2. ควรศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นแบบ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **คู่มือการจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ขวัญขวัญ พิศาลพงศ์. (2554). กลยุทธ์การจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น : การกิจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ไทย. **วารสารอินฟอร์เมชัน**, 18(2), 55-71.

เฉลิม มลิลา นิตเชตต์ปรีชา. (2559). **เทคนิคการสอนประวัติศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2551). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: ลูกช้างนานามีเดียเซ็นเตอร์.

ยุพิน พันธุ์ศิษฐ์. (2554). **การศึกษสภาพและปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น**. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ยุวณูช ทินนะลักษณ์. (2549). **ปริศนาแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **แนวการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์ไทยหลากหลายวิธีเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). **เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุเทพ อ่วมเจริญ. (2557). SU Model: การประยุกต์การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้.

วารสารวิชาการVeridian E-Journal, 7(3), 945–961.

หทัยชนก ไชยวงศ์. (2555). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีความรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำปาง. (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.